

EKONOMİ POLİTİK

Enflasyonun Sorumlusu Gıda Fiyatları mı?

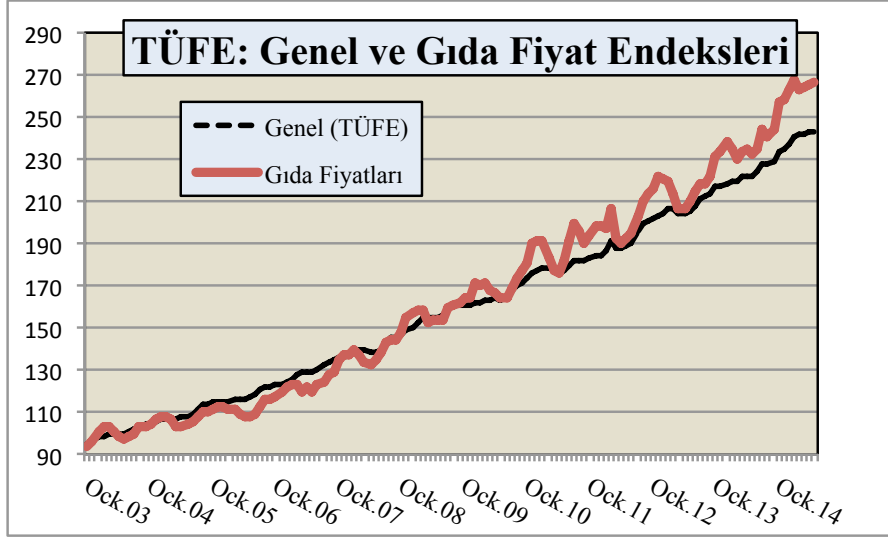
Erinç Yeldan, 8 Ekim 2014

“Enflasyon”, fiyatlar genel düzeyinin yükselmesi, iktisat biliminin en tartışmalı alanlarından. **Milton Friedman, Anne Schwarz** gibi iktisatçılara göre, “enflasyon her zaman ve her yerde parasal bir sorundur”. “Parasalcı” okul olarak anılan bu görüş uyarınca, enflasyonun ana nedeni para arzındaki aşırı genişlemedir. Para arzındaki şişkinlik aslında sadece enflasyonun değil, cari işlemler dengesi açığına neden olan ana etkenlerin de başında gelir. Dolayısıyla, enflasyon, dış ticaret dengesizlikleri –ve dolayısıyla döviz kurunda aşırı oynaklıklar, gibi bütün dertlerin çözümü para arzının sıkılaştırılmasından, yani daraltıcı para politikalarından geçmektedir. Diğer yandan, **Keynesgil, Marxgil** ve gene anlamda “yapısalcı makroekonomi” okullarında “enflasyon, işgücü piyasalarında ve reel ekonomideki tikanıklıkların ve yapısal sorunların” sonucudur. Enflasyon ile mücadelede yapısal nitelikli dar boğazların ve piyasaların işleyişindeki “tökezlemelerin” çözülmesi gerekir; tek başına para arzının idaresi yeterli olmaz.

***

Türkiye’de tüketici fiyatlarındaki enflasyon hızı (TÜFE endeksindeki yıllık değişim) Eylül ayında yüzde 8.86 oldu ve TC Merkez Bankası’nın yıllık yüzde 5 olan *enflasyon hedefinin* üstünde seyretmeye devam etti. Gerek AKP ekonomi yönetimi, gerekse TCMB, enflasyonun yüksek düzeyde sürmesinin ana nedenleri arasında gıda fiyatlarındaki artışı sorumlu tutmakta. Söz konusu dönemde işlenmiş gıda fiyatlarındaki artış yüzde 12.81 düzeyinde. Kırmızı et, yumurta, süt ürünleri grubunda ise yıllık enflasyon yüzde 15.42 olarak gerçekleşmiş. Bir bütün olarak baktığımızda, gıda grubunun toplam enflasyona katkısı yüzde 3.5; yani gıda fiyatları artmasa enflasyon yüzde 5’lere gerileyecek. Bu verilere bakarak, enflasyonun ana nedeni gıda fiyatlarındaki artıştır demek olası. Peki, bu sav ne zamandır böyle?

Yeni TÜFE sepeti 2003 yılından bu yana izleniyor. Aşağıdaki grafikte 2003’ten bu yana tüketici fiyatları *genel düzeyi* ile *gıda mallarının fiyat düzeyini* karşılaştırmalı olarak sergiliyoruz. Görüleceği üzere, gıda fiyatları sadece son bir kaç dönemde konjonktürel olarak değil, bütün dönem boyunca genel ortalamanın üzerinde seyretmiş. 2005-2007 aralığı bu gözlemin kısa bir istisnasını oluşturuyor; ancak bir bütün olarak bakıldığında 2003’ü 100 kabul edersek, 2014 Eylül’ünde gıda fiyat endeksi 267.1’e, genel fiyat düzeyinde ise 243.4 olmuş. 2003’ten bu yana *ortalama enflasyon oranı* genel fiyatlarda yüzde 8.37; gıda fiyatlarında ise yüzde 9.26. Eğer sorunların daha da ağırlaştığı 2009 sonrası kriz dönemine bakacak olur isek, enflasyon oranları gıda mallarında yüzde 9.12 iken, genel fiyat düzeyinde yüzde 7.71 olarak gerçekleşmiş. Dolayısıyla gıda ürünleri piyasasında arz ve talep dengesizliği *son bir kaç yılın değil, ulusal ekonominin bütününe yayılmış yapısal bir sorun olarak* karşımızda duruyor. Karşımızda gıda sektörüne ilişkin mevsim koşullarına bağlı, gelip geçici nedenlerden çok daha derin, yapısal sorunlar var: özelleştirmeler sonucu tarım alanlarının ticari dürtülerle imar rantlarına dönüştürülmesi; hayvancılığın ve gıda güvenliğinin ulus-ötesi tekellere terk edilmesi; her ne pahasına serbestleştirme adı altında tarım üreticilerinin ve genel anlamda sektörün, piyasaların kısa dönemci ve anarşik spekülatif dalgalanmalarına karşı korumasız bırakılması... liste uzayıp gidiyor.

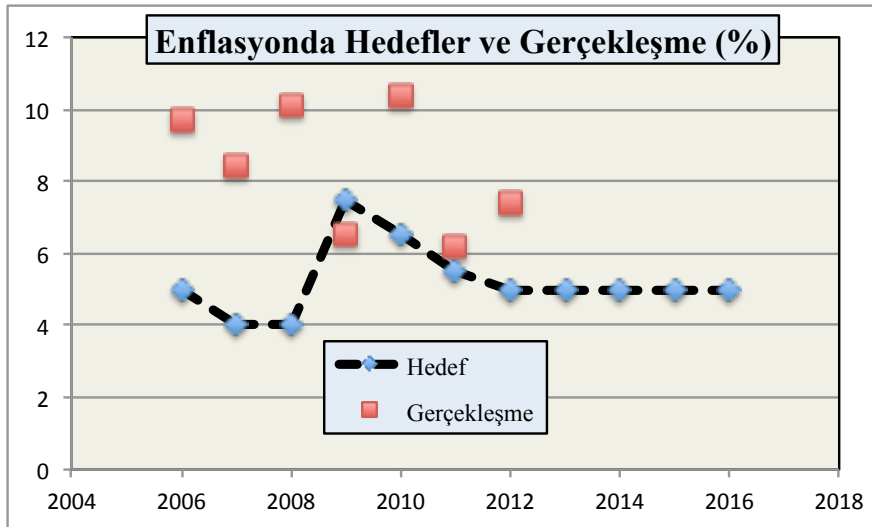

Kaynak: TÜİK, Fiyat İstatistikleri

Gıda ürünleri yanında bir de “enerji açığı sorunumuz” var. Enerji grubu fiyatları Eylül’de yüzde 0.16 gerileme gösterdi ve yıllık bazda sadece yüzde 1.37 arttı. Ancak, Türkiye ekonomisinin devasa cari işlemler açığının ardındaki ana neden olarak enerji bağımlılığımız ulusal ekonomideki en nemli kırılganlıkların başında geliyor. Nitekim, Ekim ayından itibaren geçerli olmak üzere elektrik ve doğalgaz fiyatlarında yüzde 10’a yakın artışlar nedeniyle önümüzdeki ay tüketici enflasyonuna doğrudan katkısının çok daha yüksek olacağı beklenmekte.

***

TCMB açık enflasyon hedeflemesi para politikalarına 2006 yılında geçti. 2006’dan bu yana enflasyon hedefi sadece küresel kriz altında 2009’da tutturulabildi. Aşağıdaki grafik enflasyon hedefleri ile gerçekleştirmeler arasındaki farkları (“uçurum” sözcüğünü mü kullanmalıyız?) gösteriyor. Sadece daraltıcı para ve maliye politikalarıyla sürdürülen enflasyonla mücadele politikalarının sonucu açık değil mi? Sizce enflasyon sadece *parasal* bir mesele mi?

Kaynak: TC Merkez Bankası